

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Pakkokeinolaissa olevaa luetteloa niistä rikoksista, joiden tutkinnassa poliisi voi saada luvan harjoittaa telekuuntelua, ehdotetaan muutettavaksi sillä perusteella, että rikosnimikkeet muuttuvat rikoslainsäädän-

nön kokonaisuudistuksen niin sanotun toisen vaiheen tullessa voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995.

PERUSTELUT

1. Johdanto

Pakkokeinolain 5 a luku (402/95), jossa on säännökset muun muassa telekuuntelusta, tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1995. Telekuuntelulla tarkoitetaan luvun 1 §:n 1 kohdan mukaan "yleisen tai muun teletoitimintalain (183/87) soveltamisalaan kuuluvan televerkon kautta teleliittymään tulevan tai siitä lähtevän viestin kuuntelua tai tallentamista salaa viestin sisällön selvittämiseksi". Telekuuntelu edellyttää tuomioistuimen jokaisessa yksittäistapauksessa antamaa lupaa.

Pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä luetellaan tyhjentävästi ne rikokset, joiden tutkinnassa tuomioistuin voi antaa luvan harjoittaa telekuuntelua. Tällaisia rikoksia ovat muun muassa eräät valtio- ja maanpetosrikokset. Rikoslain muuttamisesta annettu laki (578/95), rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen niin sanottu toinen vaihe, tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995. Tällöin muuttuvat muun muassa valtiollisia rikoksia, väkivaltarikoksia ja yleisvaarallisia rikoksia koskevat säännökset. Tämän vuoksi myös luvun 2 §:ssä olevaa rikosluetteloa olisi tarkistettava. Tätä on myös lakivaliokunta (LaVM 24/1994 vp, s. 4) edellyttänyt käsitellessään hallituksen esitystä Eduskunnalle telekuuntelua ja -valvontaa sekä teknistä tarkkailua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 22/1994 vp.).

2. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n mukaan seuraavien rikosten tutkinnassa on mahdollista saada lupa harjoittaa telekuuntelua: rikoslain 11 luvussa tarkoitettu valtiopetos, 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettu maanpetos, 12 luvun 5 tai 7 §:ssä tarkoitettu rikos, murha (RL 21:1), tappo (21:2), panttivangin ottaminen (25:9 a), törkeä ryöstö (31:2), ammatti-mainen kätkemisrikos (32:3), ilma-aluksen kaappaus (34:14 a), ilmaliikennesabotaasi (34:14 b), törkeä rahanväärennys (37:2), törkeä huumausainerikos (50:2), törkeä kiristys (31:4) ja törkeä kiskonta (36:7) sekä näiden rikosten rangaistava yritys.

Hallituksen esityksessä (HE 22/1994 vp, s. 13-14) katsottiin, että telekuuntelua tulee

voida käyttää vain törkeiden rikosten esitutkinnassa. Lisäksi rikosten tulee olla sellaisia, joiden tutkinnassa muut tutkintakeinot eivät riitä ja telekuuntelusta on erityistä hyötyä. Telekuuntelu on erityisen tehokas keino, jos rikolliseen toimintaan kuuluu eri vaiheita ja useiden osallisten yhteistoiminta, jolloin toiminnan tavoitteiden saavuttaminen edellyttää usein modernien televiestintävälineiden käyttöä. Hallituksen esityksessä arveltiin, muiden pohjoismaiden kokemusten perusteella, että telekuuntelua tullaan tarvitsemaan ennen kaikkea törkeän huumausainerikollisuuden tutkinnassa. Muina törkeinä rikoksina, joihin liittyy sellaisia piirteitä, että telekuuntelua voitaisiin käyttää niiden tutkinnassa, pidettiin valtiollisia rikoksia, terrorismiin liittyviä rikoksia sekä eräitä törkeää väkivaltaa sisältäviä omaisuusrikoksia.

Pakkokeinolakiin lisättäväksi ehdotetun 5 a luvun 2 §:ssä olevaan luetteloon eduskuntakäsittelyn aikana lisätty törkeä kiristys ja törkeä kiskonta ovat lievemmin rangaistavia kuin muut pykälässä luetellut rikokset. Niiden lisäämistä luetteloon lakivaliokunta (LaVM 24/1994 vp, s. 3) perusteli sillä, että nämä rikokset kuitenkin ovat niin vakavia, että niiden selvittämisessä voidaan sallia telekuuntelun käyttäminen. Valiokunnan käsityksen mukaan telekuuntelusta voidaan näiden rikosten tutkinnassa olettaa olevan hyötyä, koska niiden tekeminen edellyttää uhrin kanssa kommunikointia, joka voi tapahtua myös televiestintänä.

Pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä ehdotetaan edelleen lueteltaviksi tyhjentävästi ne rikokset, joiden tutkinnassa voidaan saada lupa harjoittaa telekuuntelua. Pykälä ehdotetaan kuitenkin kirjoitettavaksi uudelleen siten, että nämä rikokset mainittaisiin numeroituissa kohdissa, joiden järjestys vastaa rikoslain erityisen osan lukujen systematiikkaa. Rikoslain muutoksessa, joka tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995, maanpetosrikokset on sijoitettu rikoslain 12 lukuun ennen 13 luvussa olevia valtiopetosrikoksia. Telekuunteluun voidaan pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n nojalla saada lupa tutkittaessa rikoslain 11 luvussa sekä 12 luvun 2, 5 ja 7 §:ssä tarkoitettuja rikoksia. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi siten, että telekuuntelu olisi mahdollista tutkittaessa

Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamista (12:1), joka korvaa voimassa olevan 11 luvun 2 §:n 2 kohdassa tarkoitetun rangaistussäännöksen, *sotaan yllyttämisestä* (12:2), joka korvaa voimassa olevan 12 luvun 5 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun rangaistussäännöksen, *maanpetosta* (12:3) ja *törkeää maanpetosta* (12:4), jotka korvaavat voimassa olevan 12 luvun 2 §:ssä tarkoitetun rangaistussäännöksen, *vakoilua* (12:5) ja *törkeää vakoilua* (12:6), jotka korvaavat pääasiasa voimassa olevan 12 luvun 7 §:ssä tarkoitetun rangaistussäännöksen, *turvallisuussalaisuuden paljastamista* (12:7), joka korvaa voimassa olevan 12 luvun 7 §:n 3 momentissa tarkoitettua rangaistussäännöksen, *luvaton tiedustelutoimintaa* (12:9), joka korvaa voimassa olevan 12 luvun 7 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitetun rangaistussäännöksen ja *maanpetoksellista yhteydenpitoa* (12:11), joka korvaa voimassa olevan 12 luvun 9 §:n 3 momentissa tarkoitetun rangaistussäännöksen.

Maanpetoksellinen yhteydenpito ehdotetaan lisättäväksi pakkokeinolain 5a luvun 2 §:ssä olevaan luetteloon, vaikka sen rangaistusasteikko on sakko tai vankeutta enintään kaksi vuotta, koska Suomen etujen mukaista on voida estää maanpetoksellinen toiminta, ennen kuin rikollinen toiminta on edennyt niin pitkälle, että siitä aiheutuu Suomelle vahinkoa.

Valtiopetosrikoksia koskevan uuden 13 luvun rikoksista luetteloon ehdotetaan otettavaksi muut rikokset paitsi 4 §:ssä tarkoitettu laiton sotilaallinen toiminta. Säännös korvaa rikoslain voimassa olevan 16 luvun 8 a §:ssä tarkoitetun rangaistussäännöksen, joka pakkokeinolain 5 a luvun säännösten mukaan ei mahdollista telekuuntelua.

Rikoslain uuden 25 luvun säännöksistä törkeä vapaudenriisto (25:2) ja ihmisryöstö (25:3), joiden enimmäisrangaistukset ovat

neljä ja kymmenen vuotta vankeutta, ehdotetaan lisättäväksi pakkokeinolain 5a luvun 2 §:ssä olevaan luetteloon.

Rikoslain uuden yleisvaarallisia rikoksia koskevan 34 luvun rangaistussäännöksistä tuhotyö (34:1), liikennetuhotyö (34:2), törkeä tuhotyö (34:3), törkeä terveyden vaarantaminen (34:5), ydinräjähdeterikos (34:6) ja aluksen kaappaus (34:11) ehdotetaan lisättäväksi pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:ssä olevaan luetteloon. Näistä liikennetuhotyö, törkeä tuhotyö ja aluksen kaappaus vastaavat muun muassa luettelossa tällä hetkellä mainittua ilma-aluksen kaappausta ja ilmaliiennesabotaasia.

Rikoslain uuden ympäristörikoksia koskevan 48 luvun säännöksistä pakkokeinolain 5a luvun 2 §:ssä olevaan luetteloon ehdotetaan lisättäväksi törkeä ympäristön turmeleminen (48:2), jonka enimmäisrangaistus on kuusi vuotta vankeutta.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole taloudellisia tai organisatorisia vaikutuksia.

4. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä yhteistyössä sisäasiainministeriön kanssa.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samanaikaisesti rikoslainsäädännön toisen vaiheen käsittävän rikoslain muutoksen kanssa eli 1 päivänä syyskuuta 1995.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

pakkokeinolain 5 a luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 5 a luvun 2 §, sellaisena kuin se on 24 päivänä maaliskuuta 1995 annetussa laissa (402/95), seuraavasti:

5a luku.

Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

2 §

Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta

1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta, luvattomasta tiedustelutoiminnasta, maanpetoksellisesta yhteydenpidosta,

2) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta, valtiopetoksen valmistelusta,

3) taposta, murhasta, surmasta,

4) törkeästä vapaudenriistosta, ihmisryöstöstä, panttivangin ottamisesta,

5) törkeästä ryöstöstä, törkeästä kiristyksestä,

6) ammattimaisesta kätkemisrikoksesta,

7) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähderikoksesta, aluksen kaappauksesta,

8) törkeästä kiskonnasta,
 9) törkeästä rahanväärennyksestä,
 10) törkeästä ympäristön turmelemisesta,
 11) törkeästä huumausainerikoksesta taikka
 12) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,

rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kuunnella ja tallentaa televiestejä, joita epäilty lähettää hallussaan olevalla tai oletettavasti muuten käyttämällään teleliittymällä, tai tällaiseen teleliittymään tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiselle.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 1995.

Helsingissä 12 päivänä toukokuuta 1995

Tasavallan Presidentti
MARTTI AHTISAARI

Oikeusministeri *Sauli Niinistö*

Liite

Laki pakkokeinolain 5 a luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 30 päivänä huhtikuuta 1987 annetun pakkokeinolain (450/87) 5 a luvun 2 §, sellaisena kuin se on 25 päivänä maaliskuuta 1995 annetussa laissa (402/95), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 a luku Telekuuntelu, televalvonta ja tekninen tarkkailu

2 § Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta rikoslain 11 luvussa tarkoitettusta valtiopetoksesta, 12 luvun 2 §:ssä tarkoitettusta maanpetoksesta tai 5 tai 7 §:ssä tarkoitettusta rikoksesta taikka murhasta, taposta, panttivangin ottamisesta, törkeästä ryöstöstä, amattimaisesta kätke-
misrikoksesta, ilma-aluksen kaappauksesta, ilmaliikennesabotaasista, törkeästä rahanväärennuksesta, törkeästä huumausainerikoksesta, törkeästä kiristyksestä tai törkeästä kiskomisesta taikka näiden rikosten rangaistavasta yrityksestä, rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kuunnella ja tallentaa televiestejä, joita epäilty lähettää hallussaan olevalla tai oletettavasti muuten käyttämällään teleliittymällä, tai tällaiseen teleliittymään tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys rikoksen selvittämiseksi.

2 § Telekuuntelun edellytykset

Kun on syytä epäillä jotakuta
1) Suomen itsemääräämisoikeuden vaarantamisesta, sotaan yllyttämisestä, maanpetoksesta, törkeästä maanpetoksesta, vakoilusta, törkeästä vakoilusta, turvallisuussalaisuuden paljastamisesta, luvattomasta tiedustelutoiminnasta, maanpetoksellisesta yhteydenpidosta,
2) valtiopetoksesta, törkeästä valtiopetoksesta, valtiopetoksen valmistelusta,
3) taposta, murhasta, surmasta,
4) törkeästä vapaudenriistosta, ihmisryöstöstä, panttivangin ottamisesta,
5) törkeästä ryöstöstä, törkeästä kiristyksestä,
6) ammattimaisesta kätkemisrikoksesta,
7) tuhotyöstä, liikennetuhotyöstä, törkeästä tuhotyöstä, törkeästä terveyden vaarantamisesta, ydinräjähdერიkoksesta, aluksen kaappauksesta,
8) törkeästä kiskonnasta,
9) törkeästä rahanväärennuksesta
10) törkeästä ympäristön turmelemisesta
11) törkeästä huumausainerikoksesta taikka
12) edellä mainittujen rikosten rangaistavasta yrityksestä,
rikoksen esitutkintaa toimittavalle viranomaiselle voidaan antaa lupa kuunnella ja tallentaa televiestejä, joita epäilty lähettää hallussaan olevalla tai oletettavasti muuten käyttämällään teleliittymällä, tai tällaiseen teleliittymään tulevia hänelle tarkoitettuja viestejä, jos kuuntelulla saatavilla tiedoilla voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merki-

tys rikoksen selvittämiseksi.

*Tämä laki tulee voimaan
päivänä kuuta 1995.*
